

BOEKBESPREKING

Lopen op water*A.J. (Tom) van Loon**

Wie zou er niet in staat willen zijn om over water te lopen? Volgens de hydrogeoloog F.C. Dufour kunnen we dat niet alleen allemaal, maar doen we het ook. Onlangs¹ is namelijk zijn boek 'Grondwater in Nederland' verschenen, met als ondertitel 'Onzichtbaar water waarop we lopen'. Met die ondertitel, die overigens noch op de voorkant noch op de rug van het fraai en stevig uitgevoerde boek is terug te vinden, lijkt al direct de toon gezet. Het gaat namelijk niet zozeer om een boek dat zich richt op vakmensen, als wel om een uitgebreid overzicht voor diegenen die - hetzij via hun werk, hetzij via hun interesse in de gesteldheid van Nederland - min of meer zijdelings met grondwater te maken hebben.

Een dergelijke doelgroep heeft natuurlijk in eerste instantie behoefte aan een goed overzicht van de huidige gegevens, gevat in een raamwerk dat leidt tot een beter begrip van de huidige situatie en tot inzicht in de gevolgen die ingrepen van de mens in de natuurlijke hydrogeologische processen kunnen hebben. In dat opzicht lijkt Dufour geslaagd, mede dankzij de uitvoering van dit boek waarbij kennelijk kosten noch moeite zijn gespaard. Het boek heeft zeer brede marges (makkelijk voor eigen aantekeningen), en is rijkelijk geïllustreerd met duidelijke, relevante figuren. Al lezend door de tekst doet ook de 'amateur-hydrogeoloog' zo een schat aan gegevens op. Wat die gegevens overigens te maken hebben met het 'lopen op onzichtbaar water', komt - helaas - verder niet meer aan de orde. De keuze van de ondertitel blijft daarom intrigerend.

Nederland geen waterland

Over de vraag of Nederland nu wel of geen waterland is, laat Dufour zich niet duidelijk uit. Hij geeft aan (Tabel 29) dat in Nederland per jaar 923,2 miljoen m³ water wordt verbruikt - een schatting (!) voor 1967 (!) - terwijl er 1900 miljoen m³ zoet grondwater beschikbaar is. Er lijkt dus geen vuiltje aan de lucht. Anderzijds vermeldt de auteur (paragraaf 8.1) dat de hoeveelheid neerslag minus verdamping in Nederland niet hoog is, n.l. 680 m³ per inwoner, terwijl dat in andere landen vaak veel meer is (in de Verenigde Staten 10.230 m³). Dat deze verschillen wel voornamelijk moeten afhangen van de verschillen in bevolkingsdichtheid, vermeldt Dufour niet.

In talrijke kaarten, tabellen en grafieken wordt aangegeven hoe de watervoorziening in ons land zich heeft ontwikkeld. Dat is natuurlijk een belangrijk gegeven, al zijn historische ontwikkelingen natuurlijk geen betrouwbare leidraad voor toekomstige ontwikkelingen. Het is daarom jammer dat er (te?) weinig aandacht wordt besteed aan de recente periode en aan het huidige beleid. De toekomst krijgt zelfs bijna geheel geen aandacht (het hoofdstuk over toekomstige ontwikkelingen omvat slechts 3 blz. en is ge-

speend van enig cijfermateriaal). Toch kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat de auteur zich zorgen maakt over de toekomstige waterhuishouding van ons land, en in het bijzonder over de drinkwatervoorziening. Een duidelijk voorbeeld van de zorgen die de auteur zich maakt vormt hoofdstuk 11, gewijd aan de gevolgen van menselijk ingrijpen. Nederland verdroogt daardoor is de boodschap, en dat wordt met tal van kaartjes en grafieken onderbouwd, ook al merkt de auteur zelf op dat de definitie van het begrip 'verdroging' moeilijk is en zelfs (maar hij gebruikt daarvoor een andere woordkeus) manipuleerbaar. Als op het gebied van de beheersing van grondwaterstanden werkelijk grote problemen dreigen, dan had de auteur daar overigens duidelijker de vinger op de zere plek kunnen leggen; en moeten leggen, want een boek als dit is bij uitstek geschikt om als informatiebron te dienen voor beleidsmakers.

Lopen over water, zweven tussen doelgroepen

Met zijn nogal brede doelgroep voor ogen heeft Dufour logischerwijze besloten om echt vanaf de basis te beginnen. Dat leidt tot hoofdstukken over hydrologische begrippen, de hydrologische kringloop, klimaat en waterhuishouding, en de geologie van Nederland. Pas daarna komt de 'echte' hydrogeologie in vier hoofdstukken ter sprake, gevolgd door een flink aantal hoofdstukken over het gebruik en het beheer van het grondwater, vooral in het kader van de drinkwatervoorziening. Dit 'hoofddeel' van het boek wordt afgesloten met een mijns inziens onevenredig lang deel met noten (15 blz.), literatuurverwijzingen (20 blz.), een lijst met tabellen (3 blz.), een lijst met figuren (8 blz.), een lijst van afkortingen (2 blz.), een register (22 blz.) en een curriculum vitae (1 blz.)

Alleen al aan deze opzet is te merken dat Dufour moeite heeft gehad zich te onttrekken aan zijn technisch/wetenschappelijke achtergrond en zich in te leven in wat zijn doelgroep precies wil weten. Daarentegen geldt zonder meer dat de auteur zich wel degelijk bewust is geweest van de vaak ongetwijfeld gebrekkige kennis van zijn doelgroep. Hij zorgt daarom voor duidelijke uitleg (ook al is die niet altijd correct: zo zijn niet geconsolideerde sedimenten zeker geen afzettingen zonder vast verband!) en illustratieve plaatjes (die overigens ook een onjuiste indruk kunnen scheppen, zoals de tekening van kleideeltjes in de figuren 1.11 en 1.12).

Het boek vormt, kortom, een bron van veel informatie, met soms wat ongelukkige keuzes en omissies. Het zou me echter niets verbazen als er ooit een tweede druk van dit vooral voor beleidsmakers zeer inzichtelijke boek zal komen. Hopelijk zullen dan de foutjes worden hersteld, de soms wat hortende schrijfstijl versoepeld, en het soms te overdadige spelen met de typografie (teveel cursief, vooral in onderschriften) ingeperkt. Maar laat niemand wachten op die tweede druk. Ook nu vind ik het boek zijn prijs waard, ook al slaag ik er nog steeds niet in om te lopen over water, zonder dat dat wordt ingesloten door niet-geconsolideerde sedimenten.

F.C. Dufour, 1998. Grondwater in Nederland : onzichtbaar water waarop we lopen. - Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO (Delft), 265 blz. ISBN 90-6743-536-8 (gebonden). Prijs f 65,-.

**A.J. (Tom) van Loon, Geocom B.V., Benedendorpsweg 61, 6862 WC Oosterbeek, tel. 026-3390908, fax 026-3390783, email tom.van.loon@wx.nl*